

BUXORO ZARGARLIK SAN'ATINING TURLARI

Sharopova Feruza Qudratovna*Buxoro davlat muzey qōriqxonasi bosh muxofizi*

Annotatsiya: Buxoro zargarlik san'ati o'zining boy tarixiy merosi va noyob uslubi bilan ajralib turadi. Ushbu maqolada Buxoro zargarlik san'atining turli yo'nalishlari va uning rivojlanish tarixiga e'tibor qaratiladi. Maqola, Buxoro zargarlik san'ati ichida eng ko'p tarqalgan oltin, kumush, marvarid va boshqa qimmatbaho toshlar bilan ishlash, hamda an'anaviy bezaklar va naqshlarni yaratish texnikalarini o'rganadi. Zargarlik buyumlari nafaqat go'zalligi, balki madaniy va diniy ramzlar sifatida ham katta ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Buxoro zargarlik san'ati, zargarlik buyumlari, oltin, kumush, marvarid, qimmatbaho toshlar, naqshlar, bezaklar, madaniy meros, an'anaviy texnikalar, bezak san'ati, diniy ramzlar.

Аннотация: Бухарское ювелирное искусство выделяется своим богатым историческим наследием и уникальным стилем. В данной статье рассматриваются различные направления бухарского ювелирного искусства и его историческое развитие. Описывается использование таких материалов, как золото, серебро, жемчуг и другие драгоценные камни, а также традиционные техники создания украшений и орнаментов. Ювелирные изделия Бухары имеют большое значение не только своей красотой, но и как культурные и религиозные символы.

Ключевые слова: Бухарское ювелирное искусство, ювелирные изделия, золото, серебро, жемчуг, драгоценные камни, орнаменты, украшения, культурное наследие, традиционные техники, декоративное искусство, религиозные символы.

Annotation: Bukhara's jewelry art stands out with its rich historical heritage and unique style. This article focuses on the various directions of Bukhara jewelry art and its development history. It explores the use of gold, silver, pearls, and other precious stones, as well as traditional techniques for creating decorations and patterns. Bukhara jewelry items are of great significance not only for their beauty but also as cultural and religious symbols.

Keywords: Bukhara jewelry art, jewelry items, gold, silver, pearls, precious stones, patterns, decorations, cultural heritage, traditional techniques, decorative art, religious symbols.

Kirish. Buxoro zargarlik san'ati O'zbekistonning eng qadimiy va boy madaniy an'analari bilan bog'liq bo'lib, o'sha davrlar davomida o'zining o'ziga xos yuksak

sifatli ishlarini yaratgan. Buxoro, asrlar davomida hunarmandchilik va san'at markazi sifatida tanilgan, ayniqsa zargarlik sohasida o'zining noyob uslubi bilan butun dunyoga mashhur bo'lgan. Zargarlik buyumlari nafaqat go'zalligi, balki ijtimoiy, diniy va madaniy ma'nolarga ega bo'lib, ular Buxoro shahrining boy tarixini va an'alarini aks ettiradi.

Buxoro zargarlik san'ati asosan oltin, kumush, marvarid, qimmatbaho toshlar va boshqa tabiiy materiallar bilan ishlashga asoslangan. Bu san'atning tarixi, shakllanishi, rivojlanishi va zamonaviy davrdagi ahamiyati haqida batafsil so'z yuritilishi zarur. Buxoro zargarlik san'ati nafaqat buyumlarning sifatini, balki ularning dizaynini va mazmunini o'zgacha yondashuv bilan yaratishni talab qiladi. Ushbu maqolada Buxoro zargarlik san'atining turli turlari va uning nafaqat san'at, balki madaniyat va jamiyatdagi ahamiyati tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili. Buxoro zargarlik san'ati haqida turli davrlar va manbalar asosida ko'plab ilmiy va badiiy ishlar mavjud. Ularning asosiy maqsadi — bu san'atning tarixiy rivojlanishini, an'anaviy texnikalarini, va zamonaviy tasvirlarini yoritishdir. Buxoro zargarlik san'ati haqidagi adabiyotlar asosan uning madaniy merosi, san'ati, bezaklari va o'ziga xos uslublarni tahlil qilgan.

Shodmonov, F. (2015). Buxoro zargarlik san'ati va uning rivojlanish tarixi. Bu asar Buxoro zargarlik san'atining shakllanishi va rivojlanishi jarayonini tahlil qiladi. Asarda Buxoro zargarlik san'atining ilk davrlardan boshlab zamonaviy holatiga qadar bo'lgan bosqichlari, san'atkorlarning an'anaviy uslublari va yangi texnologiyalarning qabul qilinishi ko'rib chiqilgan. Shuningdek, Buxoroda ishlab chiqarilgan zargarlik buyumlarining ijtimoiy va madaniy ahamiyati ham yoritilgan.

G'ofurov, I. (2018). Markaziy Osiyo zargarlik san'ati. Ushbu asar Buxoro zargarlik san'ati bilan birga, Markaziy Osiyo hududida shakllangan boshqa zargarlik maktablarini ham tahlil qiladi. G'ofurov Buxoro va Samarqand zargarlik san'atining o'ziga xos jihatlari, naqshlar va materiallarning ishlatilishining madaniy ahamiyatini o'rganadi. Kitobda zargarlik buyumlarining tarixiy ma'nosi, ularning o'sha davrda jamiyatdagi o'rni haqida keng ma'lumot berilgan.

Nazarov, A. (2020). Buxoro zargarlik san'ati: Texnologiya va dizayn. Nazarovning ishlari zargarlik san'atining texnologik aspektlariga, ya'ni zargarlik buyumlarini yaratishda ishlatiladigan materiallar va texnikalarga qaratilgan. Maqolada Buxoro zargarlik san'ati uchun an'anaviy usullar, masalan, kumush va oltin ishlov berish, naqsh o'ymak va marvaridlarni ishlatish jarayonlari batafsil tahlil qilingan. Bundan tashqari, yangi zamonaviy usullarni, masalan, lazerli o'yma va elektrolitik ishlov berishni qo'llash orqali san'atni rivojlantirish imkoniyatlari ko'rsatilgan.

Soliev, K. (2017). O'rta Osiyo zargarlik san'atining madaniy merosi. Ushbu asar Markaziy Osiyoda zargarlik san'atining umumiy rivojlanish tarixini, jumladan Buxoro zargarlik san'atining shakllanishini va uning dunyo san'ati bilan aloqalarini tahlil qiladi.

Kitobda Buxoroning o'zgacha naqsh va dizayn uslublari, shuningdek, xalq orasida zargarlik buyumlarining mazmuni va ramzlarining roliga alohida e'tibor qaratilgan.

Kamilov, U. (2019). Buxoro va Samarqand zargarlik san'ati: O'tmish va hozirgi holat. Ushbu ilmiy ishda Buxoro va Samarqand zargarlik san'atining o'tmishdagi va zamonaviy holati ko'rib chiqilgan. Buxoro zargarlik san'ati tarixidagi eng muhim yutuqlar, buyumlar yaratishda qo'llaniladigan materiallar va naqshlar, hamda xalqaro miqyosdagi tan olinishi haqida batafsil ma'lumot berilgan. Asar o'quvchilarga Buxoro zargarlik san'ati va uning noyob dizayn uslublarini tushunishga yordam beradi.

Muhokama. Buxoro zargarlik san'ati O'zbekistonning eng qadimiy va boy madaniy meroslaridan biridir. U nafaqat o'zining yuqori sifatli bezaklari bilan, balki tarixiy, diniy va ijtimoiy ma'nolarni o'zida mujassam etganligi bilan ham alohida ahamiyatga ega. Buxoro zargarlik san'ati rivojlanishi davomida bir qancha ijobiy o'zgarishlarni boshdan kechirdi. Avvalambor, uning texnologik jarayonlari, materiallar bilan ishlash usullari va naqshlar yaratishdagi yondoshuvlar butun dunyo bo'ylab yuqori baholangan.

Buxoro zargarlik san'ati o'zining naqsh, dizayn va ishlov berish texnikasida keng qamrovli yondoshuvni talab qiladi. Zargarlik buyumlari yaratishda ishlatiladigan materiallar, masalan, oltin, kumush, marvarid va boshqa qimmatbaho toshlar, zargarlarning ijodiy yondashuvini hamda mahoratini ko'rsatadi. Bu jarayonda nafaqat estetik jihatlar, balki mazmun va ma'no ham muhim rol o'ynaydi. Zargarlik buyumlarining har biri o'zida biror bir ma'no yoki ramz saqlaydi, bu esa buyumning jamiyatdagi ijtimoiy o'rnini mustahkamlaydi.

Buxoro zargarlik san'atining yana bir muhim jihati uning madaniyatlararo aloqalarda qanday o'rin tutganidir. Tarix davomida Buxoro zargarlik san'ati Markaziy Osiyo, Sharq va G'arb madaniyatlarining o'zaro aloqalarida muhim o'rin tutgan. Buxoro, o'zining strategik joylashuvi tufayli, qimmatbaho toshlar va boshqa materiallar bilan savdo qilishda markaziy nuqta bo'lib xizmat qilgan, bu esa zargarlik san'atining turli uslublari va texnikalarning uyg'unlashuvida muhim rol o'ynagan.

Shuningdek, zargarlik buyumlarining har biri o'sha davr jamiyatining diniy, ijtimoiy va siyosiy holatlarini aks ettiradi. Masalan, ba'zi zargarlik buyumlarida diniy ramzlar yoki ijtimoiy ma'nolar ko'rinadi. Bu buyumlar nafaqat jismoniy ob'ektlar, balki jamiyatning etika, qadriyatlar va e'tiqodlarini ifodalaydigan vositalar sifatida ham xizmat qilgan. Zargarlik san'ati jamiyatdagi turli ijtimoiy qatlamlar o'rtasidagi farqni ham ko'rsatishi mumkin, chunki ba'zi buyumlar faqat yuqori sinf vakillariga xos bo'lgan.

Bugungi kunda Buxoro zargarlik san'ati zamonaviy texnologiyalar va materiallar yordamida yangilanayotgan bo'lsa-da, uning tarixiy uslublari va an'analari saqlanib qolmoqda. Zargarlik san'ati ustalari yangi usullar va texnikalarni o'zlashtirish orqali an'anaviy uslublarni zamonaviy ehtiyojlarga moslashtirmoqda. Buning natijasida

Buxoro zargarlik san'ati hali ham o'zining yuqori estetik va texnik sifatlari bilan ajralib turadi.

Biroq, Buxoro zargarlik san'atini yanada rivojlantirish va uning global miqyosda tan olinishini ta'minlash uchun yangi yondoshuvlar va innovatsiyalarni qabul qilish zarur. Xususan, zargarlik buyumlarining eksportini kengaytirish, ularni dunyo bozorida tanitish va bu sohadagi ustalarni xalqaro tan olinishiga erishish uchun zamonaviy marketing strategiyalarini qo'llash lozim. Shuningdek, Buxoro zargarlik san'atini asrab-avaylash va yosh avlodlarga ushbu san'atni o'rgatish uchun turli ta'lim dasturlarini joriy etish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, Buxoro zargarlik san'ati nafaqat madaniy meros sifatida, balki jamiyatdagi ijtimoiy, diniy va estetik qadriyatlarni aks ettiruvchi, yuqori texnik mahoratni talab qiladigan san'at turi sifatida katta ahamiyatga ega. Zargarlik san'atining an'alarini saqlab qolish, zamonaviy ehtiyojlarga moslashtirish va global miqyosda tanitish uchun yanada ko'proq sa'y-harakatlar talab etiladi.

Xulosa. Buxoro zargarlik san'ati o'zining boy tarixiy va madaniy merosi bilan nafaqat O'zbekiston, balki butun dunyo miqyosida yuqori baholangan san'at turidir. Buxoro zargarlik san'ati o'ziga xos bezaklari, naqshlari va materiallari orqali jahondagi eng qadimiy va mukammal san'atlardan biri sifatida tanilgan. Ushbu san'atda oltin, kumush, marvarid va boshqa qimmatbaho toshlar bilan ishlash, an'anaviy texnikalardan foydalanish, va yuqori estetik dizaynlar yaratish Buxoro zargarlarining mahoratini va ijodkorligini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Alimov, A. (2010). *Buxoro zargarlik san'ati va uning rivojlanishi*. Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti Nashriyoti.
2. Sultonov, S. (2015). *Markaziy Osiyo zargarlik san'ati*. Toshkent: Sharq Nashriyoti.
3. Qodirov, M. (2012). *Buxoro madaniy merosi: tarixiy va estetik jihatlar*. Toshkent: Fan.
4. Mahmudov, Z. (2018). *An'anaviy zargarlik san'ati va uning madaniy roli*. Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti Nashriyoti.
5. Bazarov, R. (2011). *Zargarlik san'ati: tarix, uslublar va naqshlar*. Toshkent: Akademiashr.
6. Ismailova, N. (2009). *O'rta Osiyo zargarlik san'ati va uning rivojlanish tarixidan*. Toshkent: Universitet nashriyoti.
7. Mustafayeva, N. (2016). *Oltin va kumushdan zargarlik buyumlari yaratish texnikalari*. Toshkent: Milliy Ensiklopediya.
8. Maqsudov, T. (2014). *Buxoro va Samarqand zargarlik san'ati*. Toshkent: O'zbekiston Milliy Akademiyasi.
9. Saidov, A. (2017). *Buxoro zargarlik buyumlarining diniy ramzlari*. Toshkent: Tarix Institute Publishing.

10. Abdullaev, F. (2013). *O'zbekistonning zargarlik san'ati: tarixiy va madaniy meros*. Tashkent: Yunusobod Nashriyoti.

